

Motion till riksdagen

1988/89: So543

av Hugo Bergdahl (fp)

Skadeverkningar av tandlagningsmaterial

Människans kroppsliga, intellektuella och själsliga funktioner är komplicerade och ömsesidigt påverkade. Dessa system kan i stor utsträckning påverkas på kemisk väg, och de stigande kunskaperna härom är en stor landvinning inom läkekonsten. Främmande substanser som tillförs kroppen kan på samma sätt medföra störningar med mer eller mindre allvarliga konsekvenser, omedelbart eller på längre sikt.

I ett miljonårigt perspektiv är våra funktioner anpassade till hur våra näringsämnen är sammansatta och till andningsluftens innehåll. Anpassningen till förändringar är långsam i dessa grundläggande avseenden.

Amalgam och vissa metaller har fram till 1980-talet i allt större omfattning använts som tandlagningsmaterial, innebärande att genomsnittssvensken tillförts 5–20 gram artfrämmande ämnen. Kvikksilver, som är synnerligen giftigt, ingår till ca 50 %.

Debatten om kvikksilver och andra tandlagningsämnenes farlighet är inte ny. I USA fördes en intensiv vetenskaplig debatt i mitten på 1800-talet och i Tyskland under åren omkring 1930. I Sverige har diskussionerna intensifierats under 1980-talet, och en rad forskningsrapporter har framlagts som tyder på att:

- amalgam är instabilt – särskilt vid värme och tuggning
- amalgam korroderar i kontakt med mera ädla metaller
- födas innehåll av spårämnen/mineraler, bl. a. selen, är för lågt och lägre än i flertalet andra länder samt eventuellt sjunkande genom markförsurningen
- kvikksilver från amalgam ackumuleras i olika organ, påverkar immunförsvaret och centrala nervsystemet. Vissa forskare har angett antalet sjukdomsfall från några tiotusental till 12 % av de 6,5 miljoner människor som bär amalgam.

Rapporten pekar också på:

- sjukdomstillstånden kan utlösas av ämnen i vår miljö eller av tillfälliga påfrestningar på individen
- en rad svårare sjukdomstillstånd som läkarvetenskapen ej funnit heltäckande orsaksförklaringar till kan vara följd effekter av eller till en viss andel direkt sammanhängande med belastningen av amalgam/metaller som tandlagningsmaterial, ibland i kombination med ämnen i luften och i arbetsmiljön.

Socialstyrelsen har nyligen med hjälp av professor Friberg tagit fram ett forskningsprogram runt problematiken med amalgam.

De forskningsrapporter som publicerats, experters bedömning av antalet sjukdomsfall och den omfattande rapporteringen i media, brev och andra kanaler om att ett stort antal patienter får otillfredsställande vård eller ingen vård alls tyder på att åtgärder bör vidtas samtidigt med att socialstyrelsen arbetar vidare med principfrågan.

I detta sammanhang vill jag peka på en färsk forskningsrapport från Lund där ca 80% av sammanlagt 519 patienter som ansett sig amalgamförgiftade blivit bra eller bättre genom utbyte av amalgam som tandlagningsmaterial.

Idag råder förhållandet att patienten alltför ofta själv måste analysera sina symtom och ställa diagnos för att ens kunna begära undersökningar och söka vård. I allmänhet får patienten själv bekosta kostnadskrävande provtagning, besök hos hänvisningstandläkare och långa resor till de fåtaliga provtagningsställen. I landet finns ytterst få läkare med djupare kunskaper som behandlar denna patientgrupp medan antalet tandläkare är något större och växande. Samtidigt är riskerna för och konsekvenserna av felaktig behandling allvarliga.

I denna patientgrupp lever många under knappa ekonomiska omständigheter, har bristande kunskaper och försämrade handlingsförmåga vilket tillsammans gör att den enskildes möjlighet att få adekvat vård är små.

Allmänna försäkringslagen och tandvårdslagen

1. Att besök enligt remiss hos landets hänvisningstandläkare och därav föranledda undersökningar i försäkringshänseende jämställs med besök inom den offentliga sjukvården.
2. Tandvårdstaxan tillämpas vid utbyte av tandlagningsmaterial om nuvarande material misstänks medföra problem i det enskilda fallet och annan sjukdomsorsak ej kunnat dokumenteras. Den förhållandevis begränsade grupp människor som idag har akuta problem och som av läkare (numera med socialstyrelsens stöd) erhåller rekommendationen att byta ut sitt amalgam ska få det bekostat helt via tandvårdstaxan. I likhet med arbetsskadelagstiftningens s. k. bevisregel ska samband mellan amalgam och sjuklig påverkan anses föreligga om inte betydligt starkare skäl talar emot det.
3. Mineraltillskott, bl. a. selen och vissa vitamintillskott, jämställs med läkemedel som får receptförskrivas vid skäligen misstanke.

Vårdåtgärder

1. Utveckling/tillämpning av vårdprogram och tandhälsoprogram även innefattande kostfrågor och egenvård.
2. Information till samtliga tandläkare om riskerna för bestående handikapp vid för snabbt amalgamutbyte och om beprövade skyddsåtgärder.
3. Vårdgivarna måste utbilda sin personal så att patienternas symptom tas på allvar, att de får den behandling de har rätt till och att de som har problem får hjälp nu och i första hand.

- A. Förbud avseende amalgambehandling av barnens mjölkttänder.
- B. Varje målsman ges tillfälle att avböja amalgam som tandvårdsmaterial för barn och ungdom inom folktandvården.
- C. Prövning av formerna för Sveriges medverkan i Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM).

Tillsyn över vårdgivarna

Aktiv tillsyn måste utövas för att erhålla förvissning om att patienternas symtom tas på allvar, att de får den behandling de har rätt till och att de som har problem får hjälp nu och i första hand.

Sammanfattning

Den vetenskapliga och allmänna debatten om amalgam och metallers farlighet innebär farhågor för att vi redan nu kan ha folkhälsoproblem av betydande omfattning och att dessa kan komma att förvärras av utlösande miljöfaktorer och genom att den enskilde får en längre exponeringstid (nötning på centrala nervsystemet) allteftersom åren går. För personer, som vill ha utredning av sjukdomstillstånd där metallförgiftning misstänks, är det viktigt att vårdsituationen förbättras och att de ges en rimlig behandling.

Hemställen

Med hänvisning till vad som anförts ovan hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förgiftning på grund av tandlagningsmaterial.

[att besök enligt remiss hos landets hänvisningstandläkare och därav föranledda undersökningar i försäkringshänseende jämställs med besök inom den offentliga sjukvården,¹]

[att den förhållandevis begränsade grupp människor som i dag har akuta problem och som av läkare erhåller rekommendationen att byta ut sitt amalgam ska få det bekostat helt via tandvårdstaxan,¹]

[att i likhet med arbetsskadestiftningens s. k. bevisregel ska samband mellan amalgam och sjuklig påverkan anses föreligga om inte betydligt starkare skäl talar emot det,¹]

[att mineraltillskott, bl. a. selen och vissa vitamintillskott, jämställs med läkemedel som får receptförskrivas vid skälig misstanke,¹]

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vårdprogram utvecklas/tillämpas. även innefattande tandhälsoprogram, kostfrågor och egenvård.

¹ 1988/89: S6375

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att information till samtliga tandläkare ges om riskerna för bestående handikapp vid för snabbt amalgamutbyte och om beprövade skyddsåtgärder,

Mot. 1988/89
So543

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att aktiv tillsyn måste utövas för att erhålla förvissning om att patienternas symtom tas på allvar, att de får den behandling de har rätt till och att de som har problem får hjälp nu och i första hand.

Stockholm den 24 januari 1989

Hugo Bergdahl (fp)